

Het lectoraat Crisisbeheersing van het IFV ontwikkelt en deelt kennis en kunde op het brede terrein van de crisisbeheersing, ten behoeve van bestuurders, hulpdiensten (brandweer, politie, ambulancezorg/GHOR), gemeentelijke diensten en andere actoren die tijdens een crisis een rol vervullen. Dit doen wij door onderzoek en evaluaties te verrichten en informatie en kennis zo breed mogelijk beschikbaar te stellen en te delen.

Met welke thema's hebben wij ons het afgelopen halfjaar beziggehouden? Welke publicaties verschijnen binnenkort, welke uitgaven zijn recent verschenen en welke onderzoeken lopen? U leest het in deze nieuwsbrief.

Binnenkort te verschijnen

Jaarboek *Lessen uit crises en mini-crisis* 2017

Binnenkort verschijnt het zesde jaarboek in de reeks *Lessen uit crises en mini-crisis*. In deze editie worden vijftien bijzondere gebeurtenissen uit het jaar 2017 beschreven en beschouwd aan de hand van een bestuurlijk of operationeel dilemma. Aan bod komen de Turkije-rel, de huldinging van Feyenoord, de zoektocht naar Anne Faber en de onrust die ontstond over fipronil in eieren. Ook wordt aandacht geschonken aan de branden in de varkensstal in Eindhoven en in het Holland Casino in Groningen en aan de noodhulp aan Sint Maarten nadat orkaan Irma over Caribisch Nederland getrokken was.

Boekpresentatie op vrijdag 15 februari 2019

Het jaarboek *Lessen uit crises en mini-crisis 2017* wordt gepresenteerd tijdens een plug-in kennissessie bij het IFV in Arnhem op 15 februari a.s. Frank Paauw, politiechef in Rotterdam, neemt dan het eerste exemplaar van het jaarboek in ontvangst. Aansluitend gaat hij in op de Rotterdamse aanpak van de Turkije-rel en de huldinging van Feyenoord. Vervolgens geeft hoogleraar Arjen Boin een lezing over ontwikkelingen in de crisisbeheersing en verzorgt Annemieke van der Zijden een presentatie over de veranderende rol van de GGD in relatie tot crisissituaties.

Aanmelden

De bijeenkomst - van 13.00 tot 16.00 uur - is interessant voor iedereen die werkzaam is op het terrein van crisisbeheersing en veiligheidsmanagement. Deelname is kosteloos. Aanmelden kan via ifv.nl/kennisevents.

Lessen uit crises en mini-crisis 2017

Recent verschenen publicaties

Sprinklerincident in vuurwerkopslag Ulicoten

In opdracht van het ministerie van Financiën heeft het lectoraat Crisisbeheersing het sprinklerincident geëvalueerd dat zich voordeed in een locatie voor vuurwerkopslag in Ulicoten. Op 28 mei 2018 werd in de vuurwerkopslaglocatie als gevolg van graafwerkzaamheden de sprinklerinstallatie in werking gesteld. De dienst Domeinen Roerende Zaken (DRZ) van het ministerie van Financiën gebruikt deze locatie onder meer voor de opslag van in beslag genomen illegaal vuurwerk. Het vuurwerk zou mogelijk met het water kunnen gaan reageren en ontbranden. Voor de betrokken burgemeester was dit reden om op te schalen naar GRIP-2. De evaluatie had als doel om lering te trekken uit het voorval. Daarbij ging het om twee vragen. Ten eerste: hoe is vooraf nagedacht over risico's en hoe zijn de risico's tijdens en na afloop van het gebeurde inschat? En ten tweede: hoe verliep de afhandeling van het incident?

Uit het sprinklerincident zijn vooral belangrijke lessen te leren over de onderlinge samenwerking, zowel binnen de dienst DRZ als met partners: gemeente, veiligheidsregio e.a. De bevindingen zijn beschreven in het rapport *Sprinklerincident in vuurwerkopslag Ulicoten*.

➤ Sprinklerincident in vuurwerkopslag Ulicoten

Inventarisatie inzet NL-Alert 2013-2017

Recent hebben wij een inventariserend onderzoek afgerond naar de inzet van NL-Alert in de jaren 2013-2017. In die periode is NL-Alert in totaal 213 keer ingezet, waarvan 191 keer bij een brand. In de loop der jaren is het aantal incidenten waarbij NL-Alert is ingezet, fors toegenomen: van 21 incidenten in 2013 naar 68 incidenten in 2017. Overdag worden over het algemeen meer berichten verstuurd dan 's nachts. Met name veiligheidsregio's zijn initiatiefnemers voor het inzetten van NL-Alert.

Ook is onderzocht in hoeverre NL-Alert-berichten voldoen aan de vijf componenten uit het Beleidskader NL-Alert. Uit de inventarisatie blijkt dat in de berichten nog vollediger kan worden aangegeven waar het incident zich precies voordoet en waar eventuele gevolgen te verwachten zijn. De bevindingen uit het onderzoek worden verwerkt in de nieuwe e-learning NL-Alert die het IFV momenteel ontwikkelt. De onderzoeksresultaten zijn na te lezen in het rapport *Inventarisatie inzet NL-Alert 2013-2017*.

➤ Inventarisatie inzet NL-Alert 2013-2017

Verminderd zelfredzamen ten tijde van rampen en crises: de overheid een zorg?

In de visie *Bevolkingszorg op Orde 2.0* is de ontwikkeling in gang gezet dat de overheid uitgaat van de eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van burgers en zichzelf een expliciete taak geeft voor de zorg aan verminderd zelfredzamen. Maar wat wordt verstaan onder verminderd

zelfredzamen? Hoe ver reikt de verantwoordelijkheid van de overheid? En wat kan geleerd worden van praktijksituaties? Het lectoraat Crisisbeheersing onderzocht het in opdracht van het Veiligheidsberaad. De vraag wie verminderd zelfredzaam is tijdens een crisis hangt van veel factoren af. De onderzoekers komen uit op twaalf verschillende categorieën van verminderd zelfredzamen waarmee de overheid rekening

zou moeten houden. Zij adviseren om de zorg voor verminderd zelfredzamen vooral in het dagelijkse en het normale te zoeken, en deze reguliere structuren ook in te zetten in bijzondere situaties. Daarnaast achten de onderzoekers het van belang dat meer aandacht uitgaat naar de crisiscommunicatie aan verminderd zelfredzamen, met name richting groepen als doven en blinden en niet-Nederlands sprekenden. In het rapport *Verminderd zelfredzamen ten tijde van rampen en crises: de overheid een zorg?* worden deze adviezen toegelicht.

➤ Verminderd zelfredzamen ten tijde van rampen en crises: de overheid een zorg?

Crisiscommunicatietips

Crisiscommunicatie is een belangrijk onderdeel van de crisisbeheersing. Tijdige en betrouwbare informatie kan onrust wegnemen en soms zelfs mensenlevens redden. Eind 2018 kwamen weer twee praktische factsheets met crisiscommunicatietips gereed. De factsheets zijn bedoeld voor crisiscommunicatiefunctionarissen werkzaam bij de (rijks)overheid of vitale partners.

➤ Crisiscommunicatietips voor uitval van vitale voorzieningen

➤ Crisiscommunicatietips voor maatschappelijke onrust

De tips kunnen worden gebruikt ter voorbereiding op een crisis of ten tijde van een (dreigende) crisis. Dit voorjaar verschijnen crisiscommunicatietips voor incidenten met gevaarlijke stoffen en infectieziekten.

Wilt u een bijdrage leveren aan de (door)ontwikkeling van de factsheets? Neem dan contact met ons op via bevolkingszorg@ifv.nl.

GRIP op de sluiting en ontruiming van camping Fort Oranje

Eerder verschenen twee evaluaties over de toepassing van GRIP bij de sluiting en ontruiming van camping Fort Oranje. In de uitgave *GRIP op de sluiting en ontruiming van Fort Oranje* zijn de bevindingen uit beide evaluaties samengebracht. De publicatie bevat een uitgebreid feitenrelaas over de periode 22 juni 2017 tot en met 10 januari 2018 (en een korte beschrijving van de periode voordien). De betrokkenheid en rol van de veiligheidsregio worden vervolgens geanalyseerd aan de hand van zes dilemma's.

Niet eerder is in Nederland van zo'n lange periode van opschaling sprake geweest. Een belangrijke verklaring voor de lange duur van deze samenwerking – en daarmee voor het welslagen van de ontruiming van de

camping – was de loyaliteit van de betrokken organisaties. De GGD, politie en veiligheidsregio toonden zich loyaal aan de problematiek van de mensen die op de camping verbleven en daarmee ook aan de gemeente en aan elkaar. De rol van de veiligheidsregio bleek daarbij waardevol door ondersteuning te bieden bij het informatiemanagement en bij de communicatie richting bewoners en de media. Voor een relatief kleine gemeente als Zundert bleek dit uitkomst te bieden. Daarmee toont deze casus een andere rol van de veiligheidsregio dan de rol die we van oorsprong gewend zijn. De publicatie is te bestellen in onze [webshop](#).

Publicaties bestellen in de webshop

Het merendeel van onze publicaties is te downloaden op onze website. Ontvangt u liever een gedrukte versie van een publicatie? In onze [webshop](#) kunt u een aantal boeken en factsheets bestellen, waaronder binnenkort ook deze publicaties:

- > GRIP op de sluiting en ontruiming van camping Fort Oranje
- > Verminderd zelfredzamen ten tijde van rampen en crises: de overheid een zorg?
- > Maatschappelijke onrust en de rol van gemeenten

Verbinding tussen werelden? Een verdiepende studie naar risicobeoordeling door veiligheidsregio's en de rijksoverheid

In 2017 deed het lectoraat Crisisbeheersing in opdracht van de Raad Directeuren Veiligheidsregio (RDVR) onderzoek naar de aansluiting tussen de regionale risicoprofielen en het Nationaal Veiligheidsprofiel. Een van de uitkomsten van dat onderzoek was dat regie in de aanpak van bovenregionale risico's ontbreekt, waardoor op verschillende plaatsen risico-inventarisaties plaatsvinden zonder dat er een gezamenlijk perspectief is.

De RDVR heeft het lectoraat Crisisbeheersing gevraagd een vervolgonderzoek te doen naar hoe dat gezamenlijk perspectief eruit zou kunnen zien. In het onderzoek is nagegaan hoe tot een eenduidige risicobeoordeling van bovenregionale risico's te komen. Ook wordt met het onderzoek beoogd praktische handvatten te bieden voor veiligheidsregio's, zodat het regionaal risicoprofiel van meer betekenis is voor de praktijk. Het onderzoeksrapport verschijnt binnenkort op onze [website](#).

Olielekkage in de haven van Rotterdam

Op 23 juni 2018 vond in de Rotterdamse haven een aanvaring plaats. Het Noorse zeeschip de Bow Jubail kwam bij het aanmeren in aanvaring met een steiger, waardoor precies ter hoogte van de brandstoftank een scheur in de romp van het schip ontstond en 217 ton stookolie het water van de Derde Petroleumhaven instroomde. Een aantal havens in de omgeving werd afgesloten voor het scheepvaartverkeer.

Naast schepen en oevers raakten door de olie lekkage honderden zwanen besmeurd. Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond heeft het lectoraat Crisisbeheersing gevraagd om de rol van de veiligheidsregio bij dit incident te evalueren. Het evaluatierapport verschijnt binnenkort op onze [website](#).

Lopende onderzoeksprojecten

Burgerbeleving NL-Alert

In 2019 doet het lectoraat Crisisbeheersing onderzoek naar de ervaringen van burgers met NL-Alert. In de zes jaar dat NL-Alert nu bestaat, is in de media vooral aandacht geschonken aan de negatieve reacties van burgers ten aanzien van dit alarmeringsmiddel. Zo is er kritiek geuit op de keuze om wel of juist geen NL-Alert te versturen, het tijdstip van versturen en op het type incident waarbij NL-Alert werd ingezet. Vanwege deze negatieve berichtgeving in de media voelen veiligheidsregio's zich soms genooddaakt zich te verantwoorden voor het al dan niet inzetten van NL-Alert. Met dit onderzoek willen wij achterhalen wat burgers werkelijk vinden van de NL-Alert-berichten die zij (in het jaar 2019) hebben ontvangen.

Extreme droogte 2018

In 2018 beleefde Nederland een van de droogste zomers sinds de officiële metingen in 1901 begonnen. De lange periode van droogte had direct gevolgen voor onder meer natuurgebieden, de landbouw, de scheepvaart en de drinkwatervoorziening. In de IFV-kennisagenda is klimaatverandering als een van de speerpunten van onderzoek benoemd. Het lectoraat Crisisbeheersing start mede daarom een verkennend onderzoek naar de gevolgen van de extreme droogte waarmee Nederland in 2018 te maken had. De focus ligt daarbij op de maatregelen die genomen zijn om de gevolgen te beperken en op de samenwerking tussen de vele betrokken actoren, waaronder het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, de waterschappen, provincies en veiligheidsregio's.

Flexibiliteit van GRIP

Enkele jaren geleden heeft het lectoraat Crisisbeheersing onderzoek gedaan naar de mate waarin en de wijze waarop (over de jaren 2010 t/m 2014) van GRIP gebruik werd gemaakt. De resultaten van dat onderzoek zijn beschreven in de publicatie *De flexibiliteit van GRIP*. Inmiddels zijn we enkele jaren verder en zien we dat bij verschillende kritieke gebeurtenissen nieuwe flexibele vormen van GRIP worden toegepast. Voor het lectoraat is dit reden om in 2019 opnieuw een onderzoekspublicatie uit te brengen over flexibele toepassingen van GRIP.

Lessen uit crises en mini-crisis 2018

Uiteraard wordt ook de reeks *Lessen uit crises en mini-crisis* voortgezet. Het afgelopen jaar deden zich verschillende bijzondere gebeurtenissen voor die de moeite waard zijn om te worden beschreven en beschouwd. Onderwerpen die zeer waarschijnlijk in het jaarboek 2018 aan bod komen zijn: de stroomstoring op Schiphol, het diploma-debacle bij het vmbo in Maastricht, het Stint-ongeval in Oss, het faillissement van de IJsselmeerziekenhuizen en het protest tegen het afschieten van edelherten in de Oostvaardersplassen. Het jaarboek *Lessen uit crises en mini-crisis 2018* verschijnt naar verwachting in het najaar van 2019.

Ten slotte

Bezoek aan het European Forum for Disaster Risk Reduction

Onderzoeker Marije Bakker was in november 2018 aanwezig bij het European Forum for Disaster Risk Reduction in Rome. Tijdens het congres stond het Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030 centraal. Dit internationale verdrag heeft als doel om de kans op nieuwe en bestaande risico's te verminderen en de weerbaarheid tegen natuurlijke en door de mens veroorzaakte gevaren te vergroten.

Het congres werd geopend door de premier van Italië, Giuseppe Conte. In zijn toespraak passeerden enkele crises de revue waar Italië het afgelopen jaar mee te maken heeft gehad, zoals het brugdrama in Genua en de vele bosbranden veroorzaakt door de droogte. Conte riep op om meer geld te investeren in het voorkomen van mogelijke crises in plaats van vooral geld te besteden aan wederopbouw en herstel.

Vreugdevuur Scheveningen

De afgelopen weken is in de media veel gesproken over het uit de hand gelopen vreugdevuur in Scheveningen. Direct na de vonkenregen die in nieuwjaarsnacht veel schade aanrichtte in Scheveningen was duidelijk dat onderzoek naar de gang van zaken op zijn plaats is.

Aanvankelijk was het Haagse college voornemens het lectoraat Crisisbeheersing het gebeuren te laten evalueren. Toen dat voornemen bekend werd, leidde dat in de Haagse gemeenteraad tot vraagtekens. Uit hoofde van haar rol als voorzitter van Veiligheidsregio Haaglanden is burgemeester Krikke namelijk lid van het algemeen bestuur van het IFV. De oppositiepartijen in de Haagse raad vonden dat geen gewenste combinatie, omdat daarmee in hun ogen de onafhankelijkheid van het onderzoek in het geding zou kunnen komen.

Op 9 januari jl. werd bekend dat de Onderzoeksraad voor Veiligheid het onderzoek naar de gebeurtenissen in Scheveningen gaat doen. Daarmee kwam het voornemen tot het verlenen van de opdracht aan het lectoraat Crisisbeheersing te vervallen.

Colofon

Redactie: Jana Domrose, Yvonne Stassen, Vina Wijkhuijs

Graag houden wij u op de hoogte van onze actuele onderzoeken, publicaties en kennisevents. Raadpleeg de [IFV-onderzoeksagenda](#) of de [website](#) van het lectoraat Crisisbeheersing voor de meest actuele informatie.

Via crisisbeheersing@ifv.nl kunt u zich aanmelden voor deze nieuwsbrief, die zo'n twee tot drie keer per jaar verschijnt. Als u de nieuwsbrief niet meer digitaal wenst te ontvangen, kunt u dat ook aangeven.